

Innst. S. nr. 91

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

Dokument nr. 8:11 (2004-2005)

Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Åslaug Haga om å ta initiativ for å sikre at prosessene knyttet til WTO-forhandlingene blir mer åpne og demokratiske

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Verdens handelsorganisasjon (WTO) og forløperen General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) har tradisjonelt vært preget av lukkede prosesser og begrenset åpenhet. Kritikken mot dette systemet har vært sterk, og mange mener man av den grunn har sett en bedring de siste årene. Møtet i Genève i juli 2004 ble etter forslagsstillerens syn et tilbakeskritt i så måte. Genève-møtet ble fremstilt som et møte på embetsmanns nivå hvor viktige avgjørelser ikke skulle bli tatt. Dermed ble organisasjoner, media, nasjonale politikere og protestbevegelser avskåret fra å ta del i prosessen rundt vedtaket i "Draft General Council Decision of 31 Juli 2004". Det er etter forslagsstillerens syn en utfordring å omgjøre WTO til en mer åpen organisasjon med større legitimitet. Forslagsstilleren mener Norge bør ta initiativ for å demokratisere WTO-systemet.

Sommerens Genève-møte viste etter forslagsstillerens syn at det også er behov for tiltak for å sikre åpenhet mellom den norske regjeringen på den ene siden og de frivillige organisasjonene (Non-Government Organisations - NGO'er) og pressen på den andre siden. Mens flere NGO'er hadde positive erfaringer med WTO-møtet i Cancún, er erfaringene med møtet i Genève etter forslagsstillerens syn dårlige. I Genève fikk NGO'ene dårlig tilgang på informasjon, blant annet ved at det ikke ble holdt jevnlig briefinger og ved at man ikke fikk tilgang på dokumenter fra den norske forhandlingsdelegasjonen.

Forslagsstilleren mener det haster å ta initiativ for å gjøre WTO til en mer åpen og demokratisk organisasjon. Norge må bruke sin frie rolle på den internasjonale arenaen til å sette temaet på dagsorden og arbeide målbevisst for å reformere WTO-systemet. Regjeringen må etter forslagsstillerens syn også ta initiativ for å sikre at prosessen i Norge knyttet til WTO-forhandlinger i fremtiden blir preget av åpenhet og folkelig debatt.

Den norske regjeringen må etter forslagsstillerens syn ta initiativ overfor WTO for å sette mangelen på åpenhet og demokrati på dagsorden. Dette innebærer blant annet at omfanget av "grønne rom-møter" i WTO må reduseres. Dette er en udemokratisk arbeidsmåte, fremholder forslagsstilleren som mener Regjeringen må sørge for at malen fra Cancún-møtet følges og forbedres ved kommende WTO-møter. Under alle WTO-møter må det gis regelmessige redegjørelser om hva som skjer, for NGO'er og presse.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Haakon Blankenborg, lederen Thorbjørn Jagland, Jens Stoltenberg og Gunhild Øyangen, fra Høyre, Julie Christiansen, Inge Lønning, Oddvard Nilsen og Finn Martin Vallersnes, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund og Christopher Stensaker, fra Sosialistisk Venstreparti, Kristin Halvorsen og Bjørn Jacobsen, fra Kristelig Folkeparti, Jon Lilletun og Lars Rise, og fra Senterpartiet, Åslaug Haga, viser til brev fra Utenriksdepartementet 1. desember 2004 hvor det redegjøres for beslutningsprosessen og Regjeringens tiltak for åpenhet og informasjon overfor Stortinget, det sivile samfunn og allmennheten. Komiteen vil videre vise til svar på spørsmål fra Arbeiderpartiet datert samme dag, der departementet redegjør for behandlingsmåten i de

nordiske og europeiske land, og der det også blir reddegjort for at det er visse begrensninger i åpenheten av forhandlingstaktiske hensyn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til at det er Regjeringen som har det konstitusjonelle ansvaret for å forhandle i WTO. Flertallet vil videre understreke viktigheten av at Stortinget jevnlig blir konsultert og informert, og at det sivile samfunn trekkes med i prosessen.

Flertallet vil understreke viktigheten av åpenhet i WTO-forhandlingene, som i stor grad berører Norge og norske næringsinteresser, slik de gjør det også i andre land. Flertallet vil peke på at et forpliktende, multilateralt handelssystem er det beste virkemidlet mot vilkårlighet, proteksjonisme og den sterkeste rett. Et slikt regelverk har særlig stor betydning for den økonomiske utvikling i fattige land, og flertallet vil her vise til at denne forhandlingsrunden er kalt utviklingsrunden. Som Utenriksdepartementet skriver i brevet til komiteen, er det fortsatt en utfordring at mange utviklingsland har begrenset kapasitet til å delta i det store antallet møter og uformelle drøftelser, og til å håndtere og bearbeide den store mengden informasjon. Flertallet har merket seg at Norge tar dette på alvor og er blant de største giverlandene til handelsrelatert, faglig bistand som har som formål å styrke denne kapasiteten. Flertallet vil understreke betydningen av at Norge fortsetter med et høyt nivå på den handelsrelaterte bistanden.

Flertallet viser til at under møtet i Cancún høsten 2003 var representanter for det sivile samfunn, samt representanter fra Stortinget, med i den norske delegasjonen. Flertallet vil understreke betydningen av slik representasjon ved viktige korsveier i WTO-forhandlingene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at den pågående og de kommende forhandlingsrundene i WTO vil kunne få omfattende og irreversible konsekvenser for en rekke innenrikspolitiske forhold. Forhandlingsrunden omfatter blant annet krav til Norge om privatisering av offentlige tjenester, og den vil kunne få store konsekvenser for norsk landbruk. Disse medlemmer viser til at Regjeringen har det konstitusjonelle ansvaret for å føre forhandlingene. Et slikt konstitusjonelt ansvar kan ikke i en sak av vital nasjonal interesse tolkes dithen at Regjeringen har fått en blankofullmakt til å utforme sine posisjoner uten solide, demokratiske prosesser og grundig og kontinuerlig dialog med Stortinget. Disse medlemmer mener at Regjeringen må sikre best mulig informasjonsflyt, dialog og gode prosesser mellom storting og regjering.

Disse medlemmer vil understreke at det er prinsipielt viktig at Stortinget involveres i politiske prosesser som leder fram til internasjonalt bindende avtaler med så omfattende og irreversible endringer innenrikspolitisk som den pågående WTO-runden vil medføre.

En konsekvens av forhandlingsrunden vil være at Stortinget må avgi viktige deler av sin politiske styringsmakt over politikkområder som fram til nå i all hovedsak er tillagt Stortinget.

Disse medlemmer er opptatt av at samhandlingen mellom storting og regjering må foregå i en form som sikrer at norske interesser ivaretas på beste måte. Et aktivt storting kan bidra til at de norske standpunktene blir mer gjennomarbeidd og bedre underbygd. En god samhandling mellom storting og regjering vil også sikre en større demokratisk legitimitet i prosessen. Det er også en styrke for Regjeringen i forhandlinger i WTO å kunne henvise til at det norske standpunktet er solid forankret i Stortinget.

Disse medlemmer mener at samhandlingen mellom storting og regjering er mangelfull, preget av hemmelighold og av at informasjon først tilflytter Stortinget etter at Norge har inngått forpliktende avtaler. Disse medlemmer vil blant annet peke på at Stortinget ikke ble informert om avtalen om rammen for de videre WTO-forhandlingene som ble inngått i Genève i sommer. Disse medlemmer vil også vise til at Norge er det mest lukkede landet i Norden når det gjelder WTO. Stortinget er det eneste parlament i Norden som ikke får innsyn i krav og tilbud i de pågående forhandlingene om GATS. Regjeringen hemmeligholder blant annet hvilke krav vi stiller til u-land og hvilke sektorer Regjeringen vil legge åpen for liberalisering og privatisering.

Disse medlemmer viser videre til at Regjeringen ikke er villig til å informere Stortinget eller drøfte med Stortinget hvilke forhandlingsposisjoner Regjeringen vil innta og hvilke alliansepartnere Regjeringen vil søke. Disse medlemmer vil på den bakgrunn fremme forslagene 2, 3, 4 og 5 som vil kunne bidra til bedre samhandling mellom storting og regjering.

Disse medlemmer viser til at en samlet utenrikskomité i innstillingen vedrørende St.meld. nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom. En helhetlig utviklingspolitikk uttaler:

"Komiteen vil peke på behovet for åpenhet og informasjon om WTO-prosessene, ikke minst for å få et sterkt fokus på utviklingslandenes og små staters behov for et stabilt og rettferdig regelverk for handel."

Disse medlemmer er kjent med de endringene som er gjort i WTO, men mener at det trengs flere initiativ, og at Norge bør være pådriver i dette arbeidet. Disse medlemmer vil derfor fremme forslag nr. 1.

Disse medlemmer vil understreke at Regjeringen også må sørge for åpenhet og involvering av interesseorganisasjoner og andre NGO'er. Disse medlemmer viser til utenriksministerens framheving av dialogen med de frivillige organisasjonene. Disse medlemmer viser til at de frivillige organisasjonene som deltar, mener det er et stort forbedringspotensial i den dialogen de har med Utenriksdepartementet. Disse medlemmer vil på den bakgrunn gjenta forslag 6 og vise til de øvrige relevante forslagene nevnt ovenfor.

Komiteens medlem fra Senterpartiet fremmer dessuten et forslag om opprettelse av et rådgivende organ.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen om å:

1. Ta initiativ for å endre WTOs arbeidsform i en mer åpen og demokratisk retning. Det må bygges allianser med andre land for å sikre at en slik demokratireform av WTO kan få tilstrekkelig støtte i verden.
2. Orienter Stortinget om hvordan Regjeringen vil sikre at prosessen i Norge knyttet til de videre WTO-forhandlingene blir mer åpne og demokratiske.
3. Sikre at Stortinget involveres mer i forkant av WTO-møtene. Det bør være åpne debatter i Stortinget før viktige WTO-møter.
4. Sikre at det er aktive representanter fra Stortinget til stede ved viktige WTO-møter. En bred parlamentarisk delegasjon er viktig for å sikre at ulike syn, også mindretallets, blir representert. (For eksempel stilte japanerne med en bred parlamentarisk delegasjon i Genève.)

5. Sikre at den norske offisielle delegasjonen til WTO-møter er bredt sammensatt og at alle berørte parter inviteres til å delta i delegasjonen.
6. Sikre at ambassaden får ansvar for å orientere NGO'ene underveis i forhandlingene dersom det er WTO-møter på lavere nivå uten offisiell norsk delegasjon.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen om å opprette et rådgivende organ tilknyttet Statsministerens kontor med representanter fra de politiske partiene, fagorganisasjonene og interesseorganisasjonene for å sikre tilgang på informasjon, korleksjon og muligheten til å skape debatt rundt WTO-spørsmål.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:11 (2004-2005) - forslag fra stortingsrepresentant Åslaug Haga om å ta initiativ for å sikre at prosessene knyttet til WTO-forhandlingene blir mer åpne og demokratiske - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 15. desember 2004

Thorbjørn Jagland
leder

Gunhild Øyangen
ordfører

